

משרד מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

מדינת ישראל

מתקפת הטרוור בשבעה באוקטובר 2023 ומלחמת חרבות ברזל

דוח מבקר המדינה

הליכי השיקום של יישובי הנגב המערבי

שבט התשפ"ה
פברואר 2025

דוח מיוחד

ספר התקצירים

משרד מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

מדינת ישראל

מתקפת הטרור בשבעה באוקטובר 2023 ומלחמת חרבות ברזל

דוח מבקר המדינה

הליכי השיקום של יישובי הנגב המערבי

ספר התקצירים

שבט התשפ"ה
פברואר 2025

דוח ביניים מיוחד

מס' קטלוגי 2025-S-002

0793-1948 ISSN

ניתן להוריד גרסה אלקטרונית של דוח זה
מאתר האינטרנט של משרד מבקר המדינה
WWW.MEVAKER.GOV.IL

תצלום השער: יוסי זמיר, פלאש 90

הליכי השיקום של יישובי הנגב המערבי, קהילותיהם ותושביהם שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר - דוח ביניים מיוחד

תקציר

רקע

ביום שבת, חג שמחת תורה, 7.10.23, חוותה מדינת ישראל התקפה רצחנית בהיקף חסר תקדים. ההתקפה החלה בירי כבד של טילים ורקטות על דרום הארץ ומרכזה, ובחסות מטחים אלו חדרו כ-3,000 מחבלים לבסיסי צה"ל וליישובים בנגב המערבי. אלפי המחבלים שחדרו לישראל ביצעו מעשים נוראים וקיצוניים באכזריותם. הם הרגו מאות חיילים ואנשי כוחות הביטחון ורצחו כ-1,000 אזרחים ישראלים וזרים וביצעו פשעים מחרדיים בנשים, גברים, קשישים, ילדים ותינוקות, חיילות וחיילים. נוסף על כך הם פצעו אלפי בני אדם, ביצעו בקורבנות פגיעות מיניות קשות וחטפו לתוך שטח רצועת עזה 251 נשים, גברים וילדים. המחבלים פגעו גם ברכוש - הרסו, שרפו והשמידו בתים ביישובים, מפעלים, ציוד ורכוש אחר (אירועי שבעה באוקטובר). בעקבות כך הוכרז במדינה על מצב מיוחד בעורף ופרצה מלחמת חרבות ברזל. נוכח התקפה זו ונוכח איומים של התקפות נוספות, התקבלו כמה החלטות בעניין פינוי האוכלוסייה בטווח של עד 7 ק"מ מגבול גדר הביטחון המקיפה את רצועת עזה.

בכמה החלטות ממשלה שהתקבלו מאז אירועי שבעה באוקטובר בנוגע ליישובים שהמרחק בינם ובין גבול עזה הוא עד 7 ק"מ, אשר שוכנים בתחומי שיפוטן של המועצות האזוריות אשכול, חוף אשקלון, שדות נגב ושער הנגב והעיר שדרות - יישובי חבל התקומה (חבל התקומה), הכירה הממשלה בפגיעה החמורה שחלה במכלול תחומי החיים של תושבי יישובים אלה בעקבות אירועי שבעה באוקטובר ובמחויבותה לשיקום החבל ותושביו.

באוקטובר 2023, בסמוך לאחר האירועים האמורים, הקימה הממשלה מכוח החלטה 980 את "מינהלת תקומה" (מינהלת תקומה או המנהלת), שנועדה להוביל את המאמץ הלאומי לשיקום ולפיתוח של חבל התקומה ותושביו ולגבש את המענים הדרושים לשם השבת מסלול החיים התקין והרגיל של יישובי החבל ותושביו. באפריל 2024 אושר תקציב מנהלת תקומה במסגרת תקציבית של 19 מיליארדי ש"ח: 14 מיליארדי ש"ח יועדו לפרויקטים של שיקום החבל (הנושא יבחן בהרחבה בדוח המלא שיפורסם בשנת 2025), ויתרת מסגרת התקציב, בסך 5 מיליארדי ש"ח, יועדה למימון פרויקטים לפיתוח.

בתחילת נובמבר 2024, לקראת סיום הביקורת, מונה ח"כ זאב אלקין לשר במשרד האוצר ונקבע כי הוא יהיה אחראי לתחומי הפעילות של מנהלת תקומה שיועברו ממשרד ראש הממשלה למשרד האוצר.

בדוח המובא בזאת מוצגים הליקויים המרכזיים שעלו בביקורת בנושא הליכי השיקום של יישובי הנגב המערבי, קהילותיהם ותושביהם שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר, וזאת לצורך תיקון הליקויים. מאחר שהביקורת בנושא עדיין מתבצעת מדובר בממצאי ביניים, והם ישולבו בדוח הכולל אשר צפוי להתפרסם במהלך שנת 2025.

ציון לחיוב כי במהלך הביקורת ניכר היה כי צוותי המנהלת, אשר נכון לפברואר 2025 מונים 63 עובדים, פועלים ללא לאות ומתוך תחושת שליחות ציבורית למילוי ייעודם ולסיוע לתושבים שפוגו מבתיהם.

נתוני מפתח

זה כ-6 חודשים	טרם הוסדרה הבקרה הממשלתית	5 מיליארד ש"ח	עבור 14
מנהלת תקומה פועלת ללא מנהל קבוע שמקום מושבו במשרדי המנהלת (נכון לפברואר 2025)	על מימוש תוכניות השיקום והפיתוח	המיועדים לפיתוח חבל התקומה טרם אושרו למימוש במועד סיום הביקורת	היישובים שנפגעו קשה באירועי שבעה באוקטובר גובשו פתרונות דיור זמניים, אך במועד סיום הביקורת, 16 חודשים לאחר פרוץ המלחמה, טרם הושלמה הקמתם של כלל המבנים והתשתיות עבור תושבי קיבוצי בארי, חולית וכפר עזה

פעולות הביקורת

בחודשים ינואר 2024 - פברואר 2025 בדק משרד מבקר המדינה את פעולותיהם של גופי השלטון המרכזי ורשויות מקומיות בנגב המערבי לשיקום פיזי, נפשי וקהילתי בעקבות אירועי שבעה באוקטובר. הביקורת העלתה כי יש לתקן בלא דיחוי ליקויים הנוגעים לפעולותיהם של גופי השלטון המרכזי והרשויות המקומיות בתחומי הגדרת גבולות חבל התקומה ותקצוב הרשויות המקומיות; במינוי ראש מנהלת קבוע למנהלת תקומה; הנצחת הנרצחים והנופלים המעלה סוגיות בטיחותיות ואחרות; וצורכי תושבי העיר אופקים בעקבות אירועי שבעה באוקטובר. לנוכח האמור לעיל החליט מבקר המדינה לפרסם דוח ביניים בנושא לפני שיפורסם דוח כולל בעניין בשנת 2025. בין הגופים הציבוריים שדוח זה העלה ממצאים בעניינם: משרד ראש הממשלה, משרד האוצר, משרד התחבורה, משרד הבינוי והשיכון, עיריית אופקים, החטיבה להתיישבות, חברת נתיבי ישראל ומנהלת תקומה.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

עיכוב בתקצוב פרויקטים לפיתוח בחבל התקומה - עיכוב משרד ראש הממשלה בהסדרת גבולות החבל במשך חודשים ארוכים גרם לעיכוב בקידום מיזמי הפיתוח בחבל בהיקף של 5 מיליארד ש"ח, בעוד מרבית תושבי החבל כבר חזרו לבתיהם:

באוקטובר 2023 הגדירה הממשלה את חבל התקומה בטווח של עד 7 ק"מ מגדר המערכת סביב רצועת עזה. חודשים מאוחר יותר, הוחלט לבחון מחדש את הגדרת חבל התקומה ונקבע כי על משרד ראש הממשלה, בשיתוף עם משרד האוצר ומשרד הביטחון, להשלים עבודת מטה ולהביאה לאישור הממשלה תוך 60 יום. עבודת מטה כאמור לא הושלמה ולא נקבעה הגדרה של גבולות החבל.

באפריל 2024 אושרה התוכנית האסטרטגית בענייניו של חבל התקומה ותקציב מנהלת תקומה בסך 19 מיליארדי ש"ח, במסגרתו תקציב בסך 5 מיליארד ש"ח שיועד למימון פרויקטים לפיתוח. הועלה כי בהיעדר הגדרה של גבולות חבל התקומה התעוררה מניעה משפטית לתקצוב פרויקטים לפיתוח החבל. רק בסוף אוקטובר 2024, יותר משישה חודשים לאחר מכן, התקבלה החלטת הממשלה 2336 ולפיה גבולות החבל ייוותרו כמו שהוגדרו שנה קודם לכן, וכי יתאפשר למנהלת תקומה לפעול לפיתוח החבל עם חקיקתו של חוק בעניין, שנכון למועד פרסום הדוח בפברואר 2025 טרם נחקק.

העיכוב בהגדרת גבולות חבל התקומה משמעו הגבלת יכולתה של מנהלת תקומה לממש את היעדים לפיתוח החבל לשם השיקום המהיר שלו, של תושביו ושל קהילותיו כאמור.

היעדר ראש מנהלת קבוע - באוקטובר 2023, עם הקמתה של מנהלת תקומה, מינה ראש הממשלה את תא"ל במיל" משה אדרי לראש המנהלת, נוסף על תפקידו כראש הוועדה לאנרגייה אטומית. לאחר שהביע מר אדרי את רצונו לסיים את תפקידו, הוחלט לקדם את מינויו של האלוף במיל" יפתח רון-טל לראש המנהלת. בתחילת אוגוסט 2024 פרש מר אדרי מתפקידו ובאותה עת פרש גם סגנו. באוגוסט 2024 החל מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מר יוסי שלי, לכהן גם כממלא מקום ראש מנהלת תקומה נוסף על תפקידו כמנכ"ל המשרד. כיוון שבמהלך התקופה האמורה הודיע מר רון-טל כי הוא מוותר על התפקיד, המשיך מר יוסי שלי לכהן בתפקיד ממלא מקום ראש המנהלת עד לפברואר 2025, המועד שבו מונה לשגריר. למרות חשיבותה הרבה של מנהלת תקומה לשיקום יישובי חבל התקומה, יוצא כי מאז הקמתה של המנהלת, וביתר שאת מאז אוגוסט 2024, לא עומד בראשה מנהל קבוע במשרה מלאה שמקדיש את כל זמנו למשימותיה.

במפגשים שקיימו מבקר המדינה וצוות הביקורת עם נציגים מהיישובים שנפגעו באופן הקשה ביותר באירועי שבעה באוקטובר העלו הנציגים כי פרישתם של מר אדרי וסגנו מראשות המנהלת באוגוסט 2024 פגעה באופן ממשי בקידום המשימות המרכזיות שעמדו לפתחה והקשתה את קבלתן של החלטות דחופות ואת מתן המענים על חסמים שעלו במסגרת עבודות השיקום והקמת מגורי הביניים.

ליקויים במעבר של תושבי הקיבוצים בארי, חולית וכפר עזה למגורי הביניים - רק בפברואר 2025, יותר משנה לאחר אירועי שבעה באוקטובר ואף שמנהלת תקומה השקיעה כ-1.3 מיליארד ש"ח ומאמצים רבים במעבר של תושבי הקיבוצים בארי, חולית וכפר עזה ליישובי הביניים, המעבר עומד בפני סיום.

קיבוץ חולית - נכון לנובמבר 2024 טרם הסתיימו בקיבוץ רביבים הליכי הקמת השכונה עבור תושבי קיבוץ חולית, והם לוו בקשיים בירוקרטיים וביצועיים רבים - במבני המגורים ליקויים רבים, התשתיות סביב הבתים ובמרחב הציבורי טרם הושלמו, הדרכים בקיבוץ אינן סלולות ומבני הציבור החיוניים לשמירת חיי הקהילה טרם הוקמו. קליטת התושבים בבתיים הסתיימה רק באמצע אוקטובר 2024, לאחר פתיחת שנת הלימודים.

קיבוץ בארי - נכון לנובמבר 2024 טרם הסתיימו בקיבוץ חצרים הליכי הקמת השכונה עבור תושבי קיבוץ בארי. יש תושבים שטרם נמצא להם פתרון מגורים עם הקהילה בקיבוץ חצרים. למשל, כ-80 מהתושבים העדיפו לחזור ולהתגורר בביתם בקיבוץ בארי על פני המשך מגורים במלונות בהמתנה לדיוור הזמני בקיבוץ חצרים. הקמת השכונה הזמנית בחצרים לוותה גם היא בקשיים בירוקרטיים וביצועיים רבים - בביקורת עלה כי התושבים נאלצו לעבור להתגורר במבנים לפני שבוצעה בקרה נאותה בנושא תקינות התשתיות בהם, כגון תשתיות חשמל ואינסטלציה. יתר על כן, לפני המעבר למבנים טרם הושלמו עבודות התשתית במרחב הציבורי המשותף, ואלו שהושלמו בוצעו באופן לקוי המסכן את השהים במקום ואינו מאפשר נגישות וחופש תנועה לאזרחים ותיקים ולאנשים עם מוגבלויות. כמו כן, בעת המעבר טרם הושלמה הקמת מבני הציבור החיוניים לחיי הקהילה.

בביקורת עלה כי קיים מחסור במבני ציבור במגורי הביניים של קיבוץ בארי חצרים המקשה על מתן מענה הולם לצורכי הקהילה. עוד נמצא כי גם בפברואר 2025 מתגלים ליקויים במבני המגורים וכי היעדר חלוקת אחריות ברורה בין הגופים השונים המשתתפים בפרויקט מוביל למחלוקות ביניהם המעכבות את פתרון הבעיות ומקשות את חיי היום-יום של חברי הקהילה.

קיבוץ כפר עזה - נכון לדצמבר 2024 טרם הסתיימו בקיבוץ רוחמה הליכי הקמת השכונה עבור תושבי קיבוץ כפר עזה, והם מלווים בקשיים בירוקרטיים וביצועיים רבים - הקמת חלק ממבני המגורים טרם הושלמה, ולכן המעבר של חלק מהתושבים לקיבוץ רוחמה מתעכב. הדבר מאלץ את קיבוץ כפר עזה לספק ולממן מסגרות חינוך מקבילות הן בקיבוץ רוחמה והן בקיבוץ שפיים, שבו שוהות משפחות עד להשלמת הקמתם של המבנים בקיבוץ רוחמה. יתר על כן, במבני המגורים יש ליקויים, הקמת התשתיות סביב הבתים ובמרחב הציבורי עדיין לא הושלמה, וכן טרם הושלמה הקמתם של מבני הציבור החיוניים לשמירת חיי הקהילה. עוד עלה בביקורת של צוות הביקורת כי סביב בית הספר היסודי שהוקם עבור תלמידי כפר עזה לא נסללו מדרכות המאפשרות הליכה בטוחה לתלמידים. יתרה מזו, הסכם ההתקשרות בין המדינה לקיבוץ רוחמה טרם נחתם, והקיבוץ מעניק לקהילת כפר עזה פתרונות מגורים ומספק לה שירותים ללא הסדרה.

החסמים והקשיים המלווים את הקמת יישובי הביניים של תושבי קיבוצי בארי, חולית וכפר עזה מעכבים את יכולתם של התושבים להשתקם באופן אישי וקהילתי בעקבות האירועים הקשים שחוו.

השפעת העיכוב במעבר ליישובי הביניים על התלמידים - נמצא כי העיכוב בלוחות הזמנים למעבר תושבי הקיבוצים בארי, חולית וכפר עזה ליישובי הביניים הקשה מאוד על משפחות עם ילדים הלומדים במוסדות

חינוך. ברביבים קליטת תושבי חולית בבתייהם הסתיימה רק באמצע אוקטובר 2024, לאחר פתיחת שנת הלימודים, ועד לסיום הקליטה נאלצו הורים לילדים להסיע את ילדיהם למוסדות החינוך מבית המלון בים המלח לקיבוץ רביבים - מרחק של למעלה מ-100 ק"מ. בשל הדחיפות להתחיל את שנת הלימודים נאלצו משפחות מהקיבוצים בארי וכפר עזה שעברו זמנית לקיבוצים חצרים ורוחמה להתגורר בבתיים קטנים שאינם מיועדים להן אלא למבוגרים החיים בגפם, וחלק מהמשפחות אף נאלצו לעבור בין כמה יחידות דיור מאז ספטמבר 2024. יודגש כי היה חשוב ביותר שתלמידים שחוו טראומה קשה באירועי שבעה באוקטובר ושהו עד אותה עת במלונות או בדיוור זמני יתחילו במועד את שנת הלימודים במוסד הלימודי החדש וכי הם ילמדו בו באופן רציף, כדי להקנות להם תחושת יציבות.

מוכנות ממשלתית לשיקום אחר אירועי אסון - הקשיים שהתעוררו בהקמת יישובי הביניים ועלו בביקורת מעידים על החיוניות של גיבוש תוכנית ייעודית בנושא פתרונות דיור ושיקום פזי בטווח הביניים בעקבות אירועי אסון. היעדרה של תוכנית היערכות הכוללת מיפוי מקדים והסכמים נצורים לצורך מענה על צרכים שעלולים להתעורר במקרי אסון ובכללם הקמת מגורים זמניים, הוביל את מנהלת תקומה להסתייע בהסכמים קיימים של גופים שונים - החטיבה להתיישבות ומשרד הבינוי והשיכון - שלא התאימו באופן המיטבי לצרכים. לעיתים הגופים נדרשו לעבוד בעת ובעונה אחת באותם המתחמים באופן שהקשה את ביצוע העבודות. הצורך בקיום עבודת מטה לגיבוש פתרונות דיור זמניים בעת קרות אסון עלה גם בהחלטת ממשלה 1710, שבמסגרתה אומצו המלצות דוח ההיערכות הממשלתי בנושא שיקום ארוך טווח לאחר רעידות אדמה שפרסם משרד ראש הממשלה באפריל 2024.

בקרה של ראש הממשלה והממשלה על מימוש תוכניות השיקום והפיתוח - בדוח ועדת החקירה הממלכתית בנושא טיפולן של הרשויות המוסמכות במפוני גוש קטיף וצפון השומרון הומלץ כי ראש הממשלה יפקח באופן אישי על האופן שבו משרדי הממשלה מוציאים לפועל את תוכניות השיקום, תוך קביעת לוח זמנים קשיח והקפדה של ראש הממשלה על כך שמשרדי הממשלה יעמדו בו. נמצא כי הגם שבהחלטת הממשלה 980 נקבע כי מנהלת תקומה תדווח בכתב לוועדת השרים (הקבינט החברתי-כלכלי) על פעולותיה מדי חודש וככל שיידרש. בהחלטת הממשלה 1127 מדצמבר 2023 בוטלה חובת הדיווח לקבינט, ובמקומה נקבע כי עם אישור התוכנית האסטרטגית תפרסם המנהלת דוחות ביצוע חצי-שנתיים באחד באוקטובר ובאחד באפריל. באוקטובר 2024 פרסמה מנהלת תקומה דוח ביצוע. יודגש כי אין די בדיווח כאמור כדי להבטיח בקרה ממשלתית ממשית על פעילות מנהלת תקומה וכדי למצות את המלצות ועדת החקירה הממלכתית האמורות. יצוין כי אם לא תקיים הממשלה דיוני מעקב שוטפים היא אינה יכולה לזהות פערים או חסמים ולטפל בהם בעוד מועד, למשל לצורך קיצור משך השהות במלונות ובמגורים זמניים.

ליקויי בטיחות לאורך כביש 232 - אחד ממוקדי אירועי שבעה באוקטובר הוא חניון רעים והמיגוניות הסמוכות אליו בצומת בארי ובצומת רעים לאורך כביש 232. למיגוניות אלה נמלטו, ברכב או ברגל, עשרות רבות של אזרחים, מרביתם משתתפים במסיבת הנובה בחניון רעים, ומחבלים שהשתלטו על התנועה בכביש רצחו רבים מהם. עלה כי צומת חניון רעים ומסעפי תחנות האוטובוסים הציבוריים בצומת בארי ובצומת רעים, שבהם מוצבות מיגוניות, הפכו למוקד עניין, זיכרון והנצחה אף שאינם ערוכים לכך. עוד עלה כי אנשים רבים

פוקדים מקומות אלה ברכבים פרטיים ובאוטובוסים ועקב כך הפנייה לחניון רעים מכביש 232 הפכה עמוסה ומסכנת את הנוסעים בשני הנתיבים. בקרב המועצות האזוריות שער הנגב ואשכול, שבתחום שיפוטן עובר כביש 232, עלה חשש כי נשקפת סכנה בטיחותית בשל הקמת מיזמי הנצחה פרטיים לאורך הכביש. באפריל 2024 פנה ראש המועצה האזורית אשכול דאז למנכ"ל נתיבי ישראל בבקשה דחופה למציאת מענה בעניין הסכנה הבטיחותית שבכביש ומסר כי "אלפי אנשים פוקדים את אזור חניון רעים ברכבים פרטיים ובאוטובוסים מדי יום. הפנייה לחניון רעים מכביש 232 הפכה עמוסה בכל שעות היממה ומסכנת את הנוסעים בשני הנתיבים".

בביקורת עלה כי במסגרת התוכנית האסטרטגית של מנהלת תקומה הוסכם בין משרד התחבורה למנהלת תקומה בסוף אוגוסט 2024 על תוכנית להקצאת 200 מיליוני ש"ח בשנים 2024 - 2025, שבמסגרתה נכלל פתרון בטיחותי לסוגיית הפנייה לחניון רעים בתקציב של 5 מיליוני ש"ח כבר בשנת 2024. חודש לאחר מכן אושר הסיכום על ידי אגף תקציבים במשרד האוצר. ההעברה התקציבית בוצעה בפועל רק בתחילת נובמבר 2024, אך נכון לתחילת פברואר 2025 העבודות טרם החלו. עוד נמצא כי העיכוב בשיפור המענה הבטיחותי בצומת רעים נגרם מסיבות שונות, בין השאר מעיכוב בהעברת 100 מיליון ש"ח ממשרד האוצר למנהלת תקומה ומעיכוב באיתור ההעברה התקציבית במשרד התחבורה. לולא עיכובים אלה הפרויקט יכול היה להסתיים לפני תחילת החורף, שבו נשקפת סכנה רבה יותר להתרחשות תאונות וביצוע עבודות תשתית מורכב יותר בשל תנאי מזג האוויר.

היעדר הסדרה של אתרי הנצחה לאורך כביש 232 ובאופקים - מאז אירועי שבעה באוקטובר הוקמו לאורך כביש 232, במיגוניות הפזורות לאורך הכביש ובשכונת מישור הגפן באופקים, אתרי זיכרון פרטיים להנצחת הנופלים והנרצחים באירועי שבעה באוקטובר. מהביקורת עלה כי מיזמי הנצחה פרטיים עלולים לעורר תחושות קשות בקרב חלק ממשתמשי הדרך, רבים מהם בני משפחות שכולות וניצולים שחוזרים בימים אלו לביתם או ליישובי הביניים. זאת ועוד, נמצא כי השימוש במיגוניות כמיזמי הנצחה אף מקשה על התושבים ועוברי אורח להשתמש במיגוניות האמורות בהישמע אזעקות. גם במפגש עם תושבי שכונת מישור הגפן באופקים העלו התושבים כי החורים במיגוניות מהירי באירועי שבעה באוקטובר וכתמי הדם שנותרו בתוכה מזכירים להם באופן מתמיד את הטראומה שעברו. בהחלטת הממשלה 2172 מספטמבר 2024 הוטל על משרד ראש הממשלה בשיתוף עם מנהלת תקומה לתכלל את כלל תוכניות ופעולות ההנצחה והזיכרון ובתוך כך לקדם את הקמתם של תאגיד הנצחה לאומי ואתר הנצחה לאומי. מהביקורת עלה כי במועד סיום הביקורת, 16 חודשים לאחר אירועי שבעה באוקטובר, משרד ראש הממשלה טרם הקים תאגיד הנצחה ולא גיבש מדיניות בתחום ההנצחה הזמנית והקבועה.

היעדר מענה לתושבי אופקים - בביקורת נמצא כי עיריית אופקים מתקשה במתן מענה סוציאלי לתושביה אחרי אירועי שבעה באוקטובר, על אף מעורבותם של משרדי הממשלה הרלוונטיים בנושא והסתייעותה בגופים פילנתרופיים וכי תושבי העיר לא זכו למענה מהיר ומעמיק דיו לצרכיהם. בעתירה שהגישה עיריית אופקים לבג"ץ במאי 2024 היא טענה כי עליה להיכלל במסגרת יישובי חבל התקומה, הזכאים לקבלת סיוע מהמנהלת, נוכח היקף הפגיעה בעיר בשבעה באוקטובר וקרבתה הגיאוגרפית ליישובים הזכאים לסיוע מהמנהלת, וכי תושביה זקוקים בחיי היום-יום למענים שיקומיים כנפגעי פעולות איבה. בהחלטת הממשלה מאוקטובר 2024

נקבע כי גבולות חבל התקומה ייוותרו בטווח של עד שבעה ק"מ מגבול רצועת עזה. לצד זאת, הוחלט כי בתוך 60 יום יביא ראש הממשלה לאישור הממשלה אזורים נוספים שנפגעו ממתקפת הטרור בדרום הארץ, שיינתן להם מענה בהתאם לצורכיהם. עוד החליטה הממשלה לבחון את האפשרות לגרוע כספי פיתוח מתקציב מנהלת תקומה ולהעבירם לצורכי רשויות סמוכות, כגון אופקים ונתיבות. גם בחלוף 60 יום בתום שנת 2024, טרם ניתן מענה לתושבי עיריית אופקים.

עיקרי המלצות הביקורת

על משרד ראש הממשלה להשלים את עבודת המטה להגדרת אזורים נוספים בדרום שנפגעו מאירועי שבעה באוקטובר ללא דיחוי נוסף. כמו כן, מומלץ לשר במשרד האוצר, ח"כ זאב אלקין, לפעול בשיתוף מנהלת תקומה והמשרדים הרלוונטיים כדי לבחון את המשתמע מאי-הכללת כל האזורים הרלוונטיים שבדרום בהגדרת חבל התקומה ולתעדף משימות, אם יוחלט על קיצוץ תקציבי הפיתוח של חבל התקומה, כדי למצות את משאבי הפיתוח באופן המיטבי.

על ח"כ זאב אלקין, השר במשרד האוצר שאחראי לתחומי הפעילות של מנהלת תקומה, לפעול ללא דיחוי למינוי ראש מנהלת קבוע שיקדיש את מרצו וזמנו לניהול המנהלת לשם שיקום ופיתוח של חבל התקומה.

על מנהלת תקומה לפעול להשלמת הבנייה והטיפול בתקלות בשכונות בקיבוצים חצרים, רביבים ורוחמה, להסדרת ההתקשרות עם היישובים הקולטים ולהסדרת ביצועם של פיקוח ובקרה אפקטיביים על הקבלנים המבצעים והגורמים האחראים לתשתיות בשכונות החדשות שהוקמו, כדי לאפשר לתושבי הקיבוצים בארי, חולית וכפר עזה את הפניות הנדרשת כדי להשתקם באופן אישי וקהילתי. לתנאי המגורים ביישובים הביניים השפעה על חיזוק הקהילה וחזרת תושבים לחיקה, ולכן חשוב להבטיח כי אלו יהיו ברמה נאותה.

מומלץ למנהלת תקומה, לחטיבה להתיישבות ולמשרד הבינוי והשיכון לדון במשותף עם כלל היישובים השהים במגורים זמניים, ובפרט עם קיבוץ בארי, בפערים שעלו בביקורת ולגבש מענים הולמים עבור הקהילות.

במסגרת גיבוש תפיסת פתרון בנושא דיור זמני בהתרחש אסון, על משרד האוצר המוביל את יישום החלטת הממשלה 1710 שבמסגרתה אומצו המלצות דוח ההיערכות הממשלתי בנושא שיקום ארוך טווח לאחר רעידות אדמה ללמוד לקחים מהקמת מגורי הביניים לאחר אירועי שבעה באוקטובר ובכלל זה יש להביא בחשבון את הצרכים הבאים: מיפוי מכלול המענים ופתרונות הביניים; מינוי גוף מבצע ומפעיל; פילוח של אוכלוסיות וצרכים פוטנציאליים; בחינה של מקורות המימון וסוגיית הבעלות ב"יום שאחרי"; הסדרת היבטים תכנוניים ומשפטיים לרבות אסדרת ההתקשרויות בעוד מועד; וגיבוש נהלים, מתווים וקריטריונים רלוונטיים.

מומלץ לשר במשרד האוצר לפעול למיסוד הליכי בקרה קבועים ועיתיים מטעם הממשלה על פעולות המנהלת ועל יישום התוכנית וזיהוי פערים או חסמים ביישומה, בהתאם להמלצות ועדת החקירה הממלכתית בנושא טיפולן של הרשויות המוסמכות במפוני גוש קטיף וצפון השומרון.

על מנהלת תקומה, משרד התחבורה וחברת נתיבי ישראל לפעול בהקדם, בשיתוף המועצה האזורית אשכול, להסדרה מיידית של המענה הבטיחותי המתוכנן בנוגע לפנייה לחניון רעים.

על משרד ראש הממשלה, מנהלת תקומה וחברת נתיבי ישראל לפעול בהקדם בשיתוף המועצות האזוריות אשכול ושער הנגב לגבש מענה בנוגע למסעפי תחנות האוטובוסים הציבוריים בצומת בארי ובצומת רעים, שהמיגוניות המוצבות בהם הפכו למוקד עניין, זיכרון והנצחה בלי שהם ערוכים לכך.

על משרד ראש הממשלה בשיתוף מנהלת תקומה לקדם ללא דיחוי הקמת תאגיד הנצחה שיהיה אמון על הקמתו של אתר הנצחה מרכזי שבו יוכלו משפחות הנרצחים והנופלים לזכות להנצחה של יקיריהם. כמו כן על משרד ראש הממשלה לוודא כי אף שעיריית אופקים אינה נכללת בחבל התקומה, היא תהיה מעורבת בהנצחתם של תושבי העיר ואנשי כוחות הביטחון אשר נרצחו בעיר באירועי שבעה באוקטובר. יודגש כי על משרד ראש הממשלה בשיתוף מנהלת תקומה לקדם פעולות הנצחה גם בשלבי הביניים ועד להקמת אתר הנצחה לאומי, בשים לב לכך שתאגיד הנצחה, שאמור להיות אמון על הנושא, עדיין לא הוקם.

על משרד ראש הממשלה לוודא כי במסגרת גיבוש החלטת הממשלה בדבר מתן מענה לאזורים נוספים שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר, שהייתה אמורה להתקבל עד סוף דצמבר 2024, יינתן מענה גם לעיריית אופקים. כמו כן על משרד ראש הממשלה לוודא כי על אף האתגרים המוניציפליים המשמעותיים העומדים לפתחה של העירייה, בין השאר בעקבות החתימה על הסכמי הגג, העברת המענים תותאם לצרכים שנקבעו בהחלטת הממשלה 2336. זאת כדי להבטיח שיפור בר קיימה באיכות החיים בעיר בכלל ובשכונת מישור הגפן בפרט, ובכלל זאת כדי לאפשר השקעה במחוללי צמיחה בתחומי החיים שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר.

ליקויי בנייה ותשתיות במגורי הביניים של תושבי קיבוץ בארי בקיבוץ חצרים

צולם על ידי צוות הביקורת בנובמבר 2024: מימין - תכולת בית שנשרפה עקב קצר בחשמל; באמצע - פערי גובה בשטחים הציבוריים המשותפים; משמאל - מרחב ציבורי הסמוך לבתי מגורים.

ציטוטים מהליכי שיתוף ציבור עם תושבים

■ אנחנו בתוך אירוע מתמשך, שהתחיל בשביעי לעשירי, ואלוהים יודע כנראה מתי הוא יסתיים. אי אפשר להשתקם כשנמצאים בתוך האירוע... אצלנו השביעי לאוקטובר זה היה טראומה, ומאותו רגע היא רק מתעצמת ומתעצמת. כי מעבר לכאב של לאבד אנשים, לאבד חברים, לאבד משפחה, וכל מה שחווינו, אנחנו בעצם ביום אחד, ממקום כזה, הגענו למקום הכי נמוך של נזקקות, של לבקש עזרה כספית, לבקש תחתונים וגרביים, ועד היום לאף אחד מאיתנו אין שליטה על החיים שלנו. אני מבחינתי, לא התחלתי את השיקום שלי. הילדים שלי לא התחילו את השיקום. אני לא בבית שלי, ואני לא יודעת איפה אני... אם כל התהליך עכשיו היה קורה אחרת, אז כן, היינו מצליחים איכשהו להיות בתהליך שיקומי כלשהו, ולהיות הרבה יותר מוכנים אחר כך לקראת החזרה. אבל כשמראש אנחנו במערכה מלחמת התשה על כל גרגיר של חול, וכל שנייה אנחנו עם החרב פה, או עם הגב לקיר. ■ (תושבת קיבוץ במגורי הביניים, נובמבר 2024)

■ אמרו לי תפני ל-106 וייתנו לך מענה. באמת, אחרי כמה ימים, חייגה אליי מישהי. תקשיבי לי, מה המצב שלך, היא שואלת שאלון יבש כזה. כן, כן, ואז היא אומרת לי, תשמעי, המצב שלך חמור, את צריכה דחוף... הדחוף הזה קרה לפני 15 שבועות... זה הדחוף. וכל יום הייתי מחייגת אליהם. וכל יום. תקשיבו, אני חייבת. אני חייבת מפגש. אני חייבת עזרה. אני לא חושבת שהייתה מישהי [שהתקשרה] יותר ממני באופקים...

ש: את אומרת 15 שבועות. זה אומר שחצי שנה היית בלי טיפול.

ת: הייתי בלי טיפול חצי שנה. ■ (תושבת אופקים, אוגוסט 2024)

סיכום

בביקורת נמצא כי העיכוב בהגדרת גבולות חבל התקומה הגביל את מנהלת תקומה בהשגת היעדים לפיתוח החבל לצורך שיקום מהיר שלו של קהילותיו ותושביו. עוד עלה כי מאז הקמתה של מנהלת תקומה לא עומד בראשה מנהל קבוע שמקדיש את כל זמנו למשימות המנהלת, והיעדרו פגע באופן ממשי בקידום המשימות המרכזיות שעמדו לפתחה של מנהלת תקומה. הדבר אף הקשה את קבלתן של החלטות דחופות ואת מתן המענים על חסמים שעלו במהלך עבודות השיקום והעבודות להקמת מגורי הביניים עבור תושבי הקיבוצים בארי, חולית וכפר עזה.

לצד האמור, יצוין כי במהלך הביקורת קיימו נציגי משרד מבקר המדינה סיורים שמהם ניכר היה כי עובדי המנהלת, משרד הבינוי והשיכון והחטיבה להתיישבות, וכן כלל הספקים, פעלו במסירות וברגישות למען המפונים ולשם קידום הקמתם של האתרים הזמניים.

עוד נמצא כי עיכוב בהעברת תקציב מכוח תוכנית החומש בעניינו של חבל התקומה לביצוע פרויקט בטיחותי בפנייה בכביש 232 לחניון רעים, שבו התקיימה מסיבת הנובה, גרם לעיכוב בביצוע הפרויקט ולסיכון של הנוסעים בכביש והמבקרים בחניון. כמו כן, במועד סיום הביקורת, יותר משנה לאחר אירועי שבעה באוקטובר, טרם הוקם תאגיד הנצחה ועדיין לא גובשה מדיניות בתחום הנצחה הזמנית והקבועה.

נמצא כי עיריית אופקים מתקשה לתת מענה לתושבי שכונת מישור הגפן באופקים שנפגעו באירועי שבעה באוקטובר, וזאת על אף מעורבות משרדי הממשלה בנושא והסתייעותה בגופים פילנתרופיים.

על משרד ראש הממשלה, השר במשרד האוצר ומנהלת תקומה לפעול ללא דיחוי לתיקון הליקויים העולים מדוח ביניים זה לשם קידום השיקום של החבל, וקהילותיו ותושביו, וכן עליהם ליישם המלצות אלה גם בבואם לפעול לשיקום יישובי קו העימות בצפון הארץ.